

Varkens houden met intacte staarten vergt ervaring en maatwerk

Er is geen gouden standaard voor het tegengaan van staartbijten bij varkens. Wel kan de kans op staartbijten worden gereduceerd door de risicofactoren zo klein mogelijk te houden. Ook is de ervaring van de varkenshouder/dierverzorger met het houden van varkens met intacte staarten essentieel. Dat blijkt uit het demonstratieproject 'Houden van varkens met intacte staarten' dat de afgelopen twee jaar plaatsvond op VIC Sterksel.

Henk ten Have

De resultaten van het demonstratieproject (geen vergelijkend onderzoek) werden op 2 maart bekendgemaakt door onderzoekster Marion Kluijvers van Wageningen UR Livestock Research tijdens een bijeenkomst op landbouweurs LIV in Venray. Het gaat om de resultaten van het eerste onderdeel van het traject dat werd ingezet na het tekenen van de Verklaring van Dalfsen tweeënhalve jaar geleden. In die verklaring hebben LTO en NVV de ambitie uitgesproken om op de lange termijn geheel te stoppen met het couperen van varkensstaarten.

Tweemaal daags controle

De varkens in het demonstratieproject, dat liep van januari 2014 tot en met november 2015, werden op reguliere wijze gehouden op VIC Sterksel. Voor het project werden elke zes weken 11 à 12 tomen biggen niet gecoupeerd; in totaal ging het om 117 tomen en 1.428 dieren. Voor de huisvesting van de niet-gecoupeerde dieren werden keuzes gemaakt/aanpassingen gedaan. Zo werden de gespeende biggen opgelegd in hokken met volledig of gedeeltelijk roostervloer en waren er twee vreetplekken in plaats van één. Verder was er continu verrijkmateriaal in de hokken aanwezig (touw, hout, jute en een lange ketting) of werd er tweemaal daags ruwvoer (snijmais, hooi, kuilgras, luzerne of strokorrels) verstrekt. De niet-gecoupeerde dieren werden twee keer per dag gecontroleerd vanaf de controlegang. Er werd gekeken naar een afwijkende staarthouding (hangende staart of staart tegen achterkant geklemd) en naar beschadig-

ging van de staart, oren en flanken. Op vier momenten (op leeftijd van 3, 4 en 9 weken en voor afleveren, als de dieren al in handen zijn) werd de staart nauwkeuriger beoordeeld, op houding, bijtpuntes, wondjes, bloed en korstjes. Bij bijtproblemen werden beschadigingen geregistreerd, risicofactoren beoordeeld en werden vangnetmaatregelen (zie kader) ingezet om het bijten te doen stoppen.

Voor het demonstratieproject werden ook de globale kosten van arbeid (tijd) en materiaal bijgehouden.

Kritieke punten

Tijdens het project waren de ervaringen van de dierverzorgers heel belangrijk. De kritieke punten lagen volgens hen rondom 3 weken na spenen en 1 maand na opleggen. Bij bijtproblemen zetten de dierverzorgers niet meteen een vangnetmaatregel in, maar keken ze eerst goed om de bijter te identificeren. Vooral bij een obsessieve bijter is het essentieel om die er zo snel mogelijk uit te halen. Vervolgens kon er voor de meest effectieve vangnetmaatregel(en) worden gekozen.

Een stoplichtsysteem zorgde voor voldoende alertheid. Een groene hokkaart betekende 'geen bijzonderheden'. Bij een oranje hokkaart was er een verdachte situatie. Bij zichtbare bijtpuntes op de staart met vers bloed gold de rode hokkaart en werden er vangnetmaatregelen ingezet.

Staartwond bij 10 procent

Tijdens het demonstratieproject werd bij gemiddeld 10 procent van de niet-gecoupeerde dieren (gespeende biggen en vleesvarkens)

Vangnetmaatregelen bij staartbijten

Het vangnet is maatwerk:

- Obsessieve bijter uit hok halen.
- Bijter eerst identificeren, dan pas vangnet inzetten.
- Meerdere maatregelen tegelijkertijd inzetten werkt beter.
- Effect beoordelen en eventueel meer/anders doen.
- Staartbeschadigingen monitoren.
- Voldoende (individuele) noodopvang beschikbaar hebben.
- Risicofactoren (nogmaals) beoordelen en eventueel bijstellen.

tijdens een controleronde een staartwond geconstateerd. Vangnetmaatregelen zijn in 16 procent van de hokken met gespeende biggen ingezet en in 38 procent van de hokken met vleesvarkens. Twee tomen met gespeende biggen zijn uit de proef gehaald vanwege ernstige beschadigingen.

Bij het scoren van de staart op de dag voor afleveren had 82 procent van de varkens geen zichtbare beschadiging, waren bij 6 procent bijtsporen te zien en had 12 procent een wond of wondje.

Conclusies

Gedurende het hele demonstratieproject hebben zich bijtproblemen voorgedaan. Soms was een uitbraak te herleiden naar een (vermoedelijke) oorzaak. Vroege signalen waren niet altijd aanwezig of werden niet voortdurend opgemerkt. Voor het doen stoppen van staartbijten is geen gouden standaard, blijkt uit het project. De ervaring en monitoring van/door de varkenshouder en/of dierverzorger zijn essentieel. Beperkte vangnetmaatregelen, zoals een extra verrijkmateriaal aanbieden, hebben vaak onvoldoende effect. Bij bijtproblemen is het beter om direct meerdere extra materialen in te zetten. Om bijtproblemen te voorkomen is het op tijd beginnen met hokverrijking belangrijk, liefst al in de kraamstal.



KRULSTAART

82 procent van de varkens in het demonstratieproject had geen zichtbare beschadiging van de staart.

Foto: Twan Wiermans

EEN OBSESSIEVE BIJTER MOET UIT HET HOK WORDEN GEHAALD

Voeding en staartbijten

Het demonstratieproject op VIC Sterksel krijgt een vervolg. Zo wordt er momenteel al gekeken naar het effect van voeding op staartbijten. Ook is er een netwerk gestart waarin acht varkenshouders actief aan de slag gaan om bijtproblemen terug te dringen.

